

**Burgerkout ofte waerachtigh en zedigh discours, noopende
het gepasseerde tot Uytrecht, tusschen een oprecht Uytrechts
burger, en yverige Zeew, tot openinge van veeler oogen**

<https://hdl.handle.net/1874/20610>

21

BVRGERKOVV

O F T E

VVaerachtigh en zedigh discours, nööpende
het gepasseerde

T O T

U Y T R E C H T,

Tusschen een oprecht Uytrechts Burger,

E N

Yverige Zeew,

Tot openinge van veeler ooggen.

Gedrukt int Jaer ons Heeren 1660.

BURGERKOUT,

O F T E

Waerachtigh en zedigh discours, noopende
het gepasseerde tot Utrecht,

TUSCHEN

Een Oprecht Vtrechts Burger,

En yverige Zeeu,

Tot openinge van veeler oogen,

Zeeu.

Welkom/welkom/ mijn goede vrent/ en Broeder/sier in Zeelant/ ik hebbe seer na u persoon en komste verlangd / om eens sekerheydt te verstaen/ban 't geene onlangs in u geboorte Stadt gepasseert is.

Uytrechts Burger.

Ich wilde hier van liever swijgen / dan spreken / als waer ober soo veel tranen der vrome ingesetene zijn uptgestort/ en 't suchten der selve tot den Hemel toe-ghelommen is.

Zeeuw. Ich soude niet geloofst konnen hebben/ dat de Predikanten uptgeseyt waeren/ soo die Booden selfs tot ons niet ober-ghekomen waeren / wel sulck een doen in Berefozmeerde tijden en plaetsen/ wie hoorde daer van? 't is immer s geen geringe sake de gesanten Gods te verstoffen?

Uytrechts B. Daerlijcks geben ons de Histozten sioffe van diergelijck / 't is ebenwel niet zonder boozgaende exempel/de booztreffelijcke mannen Calvinus, Farellus en Coraldus is sulcks wederbaren; ghelijck in 't leben Calvini mede aengeteeckendt wert/siet Mori Calvinus Pag. 48.&c. De Kerckelijcke Historie-schrijver Triglandus, 4. deel pag. 703. spreekt daer aldus van: Als binnen Geneve de waerachtige Leerre al geleert wterde/ so en was nochtans daer niet gestelt de behoorzijcke Kercken-ordze/en discipline, de welke als die dze booztreffelijcke mannen Farellus, Calvinus, en Coraldus, daer trachteden in te brengen/en de Magistraet dat niet wilde toe-laten/begeerende te houden een losse/ en opene Kercke / is daar upt ontstaan sulchen oneenigheyt en tweespalt/ tusschen die Kerckelijcke/ en Magistraet / dat die dze genoemde mannen ter Stadt zijn uptgheset. Farellus is geweechen op een ander plaetse in die contreyen. Calvinus is geworzen Predikant van de France gemeente tot Straasbozgh. Coraldus is overleden. Doch de Kercke en heeft in die lossigheyt/ de welke de Politijcke begeerden/ en onder die boozheyt in die lossigheit/ welke daer upt ontsont niet konnen gesticht worden/ en is oock Gods oordeel merckelijck gegaen ober die Burgemeesteren / de welke die onbehoorzijcke Proceduren aan de booznoemde dze

Wannen hadden gepieght/sulchs datmen heeft moeten goet blinden de twee noch le-
vende personen: namelijk/ Farellum, en Calvinum weder te roepen upt hare bal-
lingschap/ 't gene Farellus gheuepgert/maer Calvinus op ernstigh verzoek heeft ge-
daen/ mits conditie de Kercke mochte ghebracht werden onder goede Kerckelijcke
opdr/ en discipline/ &c.

Zeeuw. Dit is gansch och merckelijck! Maer seght my doch/ waarom is het op
die twee mannen D. Van der Velden, en mijn Laats-man D. Teeling soo bysonder-
lijck gemunt geweest/ dar de selue binnen de 6. uren upt de Stadt/ en binnen de 24. u-
ren upt de Prouintie moften betracken/ niet tegenstaende dat het kind (soo ick ver-
staen hebbe) van mijn Laats-man doodelijck krank was/ en oock kortz daer aan
gestorven is/sonder dat de Vader soo lange upsstel moech genieten/om by sijn sterben-
de kind/en by de bedroefde Moeder te mogen blijven/ 't welke/ soo 't waar is/ my seer
hart toeschijnt!

Uytrechts B. Dat de saecke dus voorgeballen is/ daer aen is niet te twiffelen/ het
kind is oock in absentie van de Vader begraven/ doch het Lijck van een ongelooftijck
gental menschen gebolgh/ van beele honderden paren Burgers/ tot betooninge van
hare oprechte toegenentheyt. Wengaende dat ghy my vzaeght/ waerom het byson-
derlijck op deser twe bersten is geweest/ dat weet ick qualijck redenen van tegeuen: dit
is by onse meeste Predikanten gemeen geweest het onrechtbeerdigh bezit der Canon-
nicke goederen tegen te spreoken/ en sulchs is niet van gisteren of eergisteren begon-
nen/maer al van oer lange/ als my eenighsins gedenken mach/ en heeft altijd veel
haets verwocht: ja ick hebbe gemerckt dat die mannen by beele onderstandige/ in-
sonderheyt bukten onze Prouintie/ daar ober zijn aengesien als of sy selfs die broche
wel begeert souden hebben daer doch wat een afkeer hare zielen daer van hebben/ de
erbarensheryngeleert heeft/en hare selue en bitterste byanden sullen moeten betuigen.
Wenemens dit / is by veele geweest een groote ziel-bekommernis ober de gemaachte
vrede met Spanjen/ gelijk sulchs is by so veele vzoome Leeraers in de Vereenigde
Prouintien! niet upt aanmerckinge van de vrede/ als vrede/ want soo is het een ze-
gen/en het eynde van den Doelgh/en dancken oock Godt de Heere/ dat die Koninck
ons de vrede als aengeboden/ en vooz vze Landen erkent heeft / op welke hy niet
te pretenderen heeft. Maer dit vrasende/ dat in het maaken van de selue niet genoegh
vooz de Keltighe/en Keltigions-berwanien gesozght is / om bysheit van Keltigie vooz
haer te bedingen/ daar sy daer riepen als de Macedonise man: komt over/ en helpt
ons/ en sulchs soo zijnde/ eysen die mannen van Godts wegen/ wiens Dienaren sy
zijn/ vernederinge daer ober; op dat Godts toorn/ en zijne oozdeelen sich van ons af-
wenden mogen diemen vantijdt tot tijdt wilkens of onwillens heeft moeten bedin-
den. Hier komt by/ dat sulchs vooz te stellen in dese Prouintie mit behoumerlijck
was/ van wel elders alsoo de selue tegens de gemaakte vrede geprotesteer heeft / en
betuygh datse genootsaecht zijnde / tot het sluyten van de vrede gheconsenteert/om
meeder onshepen vooz te komen. Eben gelijk oock de Prouintie van Zeelant ghe-
protesteer heeft vooz Godt en al de wereld/ datse onschuldsich wilden zijn/en blijven/
van alle swaricheden en onshepen/die upt de Gzeben/ by haer verscheppen tijden ge-
moheert/dese Landen souden mogen ober komen/ en een ernstige Wedaght upt-ge-
schreven/ ter wijlen andere Danck-daght hielden.

Zeeuw. Ich hebbe gelesen de Resolutie der Ed: Mog: Heeren Staten des landes
van

han Uytrecht / welckers hooft strecht tot beschuldinge / en beswaerits van haare
Predikanten / hout ghy my daer over een weinigi openinge doen ?

Uytrechts B. 't Is bedroeft, dat 't selve soo onbepaelt gestelt is zonder de persoonen te noemen / en op het alderhatelijckste sonder dat het boozgaende / en nabolgende de occasie en de onstanticheit / daer by gestelt is. Alle de tegenwoordige predikanten / hebbe ick verstaen / dat verklaert souden hebben / niet te weten soodanige hatelijcke erpzeffen gebuycht te hebben / als daer wel in komen / en soo my bericht is / is in de selve weynigh of nauwelijcks pers gestelt / dat D. Teeling raecht. Het schijnt dat de ooghen meest zijn geslagen op de predikanten van onsen D. vande Velde een man pberigh van Geest gelyck Petrus den Apostel was / in welkers pber twel een woort ontgaan is / dat veelen niet smakelijck / maer aenstotelijck. Benebens zijn oordeel ober de breede verscheydenmael den volke boozgestelt / so heeft hy mede veel haets verbrecht / gelyckelijck wel ghemercht hebbe sijn particulier concept / aengaende de Secluste van sijn Hooghheyd / oordeelende sulchs een groote ondanckbaerheyd ja een verbloechte Secluste te sijn ; hy was een Prins-man tot in 't binnenste van sijn hert / en ooc daer by soo heeft sijn C. gepredickt / dat 'er Arminianen in de Regeringe zijn / ofte soo daer Arminianen in de Regeringe zijn / onder de conditie / ende heeft ooch publijck bestrast dat 'er d'zonchenfchap begaen wierde van die gene welke sulchs minst betaemde / en wert gehouden dat sulchs wel de meeste motiven zijn van den haet teghen onsen van der Velde.

Zeeuw. Ich hebbe wel gedacht / dat het sitten der politijcke Commissarissen in Kerckenraet / de eenige oorzacche niet en was / waerom sulchen commotie gemacckt wierde / de Militie van buyten ingeroepen / de Staten beschezen / &c. so dat het gaulant hier van gedabert heeft tot groote droefheyt van de goede parrotten / en tot bysondere bzeughde der godtlosen / en der byanden van de Gereformeerde Kercke / die daer ober als van lijtschap hebben opgesprongen / seggende ha ! ha ! soo moeft het gaen / dat is de dagh daer top na verlanght hebben. Maar dit obergeslagen / seght my doch / is het uytsegghen der predikanten al toeghegaen met een volkomen cenpaerigheyt ?

Uytrechts B. Een gang niet verscheydenen leden in de droefschap hebben seer Christelijck en met een byzonder pber daer tegens geprotesteert / ende ooch eenige leden in de Ridderfchap / welckers namen ick haer ter eeren wel soude noemen : maer berwijgde de selve om redenen / en oordeele na de aert der liefde van vele onse Heeren / dat de selve in dese sake misteet sijn. Gelyck vele in hare cenboudigheyt Absalom volghden tegens David.

Zeeuw. Ich moet al borders vragen / sijn dese uyt-geseyde mannen noyt booz-heen by eenigh Collegie der Regeringe beschuldigt / of aen-gement / of by haer Kerckenraet aen-geslaeght of diergelyck / eer men tot sulchen extremeert is gekomen ?

Uytrechts b. Noyt niet dat ick verstaen hebbe / en dit schijnt ooch te bevestighen bareelijck en waerachtigh gheuyghens haer van den Kercken-raede mede ghegheben / onlangs in openbaren Quack uyt-ghekomen / doch al - hier op-ghehaest / luydende aldus : D. Abraham van de Velde (ofte D. Johannes Teelingius) Dienaer des H. Euangeliums binnen Uytrecht , onsen weerden mede-broeder , heeft sich geduerende den gantschen tijt sijns dienstes onder ons , in sijn leven en wandel , ex-

emplaelijck, stichtelijck gedragen, gesont in de leere die na de Godsaligheyt is, in alle de deelen sijnes dienstes seer getrouw, yverig met groote betoeninge van geestelijke kracht in onderwijfinge, vermaninge, bestraffinge, waerfchouwinge, en verbroohtinge na gelegentheytt, is noyt van eenig Collegie (so veel ons bekent is) van sijn E. Persoon of by de Kerckenraet, of ander Kerkelijcke Vergaderinge, eenige beschuldinge, of aenklachte over sijn E. gedaen. Actum in onse Consistoriale Vergaderinge, praesentibus Diaconis den 19. July 1660. binnen Utrecht. Onder stont uyt den naem en last van de voor-gemelte Vergaderinge, en was gheteyckent ARNOLDUS TECKMANNUS. Dese Attestatie is gegeven wegens de groote Vergaderinge van Predikanten/ Ouderlingen/ en Diaconen.

Zeew. Sulchs is een gansch heerlijcke Attestatie/ wel het is wonder / en niet te begripen/ echter sulcke mannen wjt te seggen.

Uytrechtsb. Sels van die gene die buyten zijn/ Dapisten en andere/ bekomen se een heerlijcke lof/ wegens haren heyligen wandel/ en Godsalich leuen.

Zeew. De redenen van haer wjt-seggen/ sullen haer apparatelijck beschepdendelijck booz-gestelt zijn en haer antwoort daer op gehoozt.

Uytrechtsb. Geensins/ alleentijck dus danich een actie toe-gesonden/ waer mede sy van de Staten wjt de Probinctie zijn wjt-geseyt. De Staten van den lande van Utrecht hebben om reden haer daer toe moverende, geresolveert en verstaen, dat D. Abraham van de Velde, en D. Iohannes Teelingius, Predikanten alhier binnen Uytrecht, binnen de tijdt van 24. uren na insinuatie deses uyt dese Provincie sullen hebben te vertrecken, sonder daer in buyten onse voorgaende, consent wederom te komen, beyde op pæne van bannissement, lastende en autoriserende by desen haer Ed: Mog: Deurwaerder Peter van Dael, hunlydende desen te insinueren, en te relateren na behooren; mitgaders alle Officiëren daer, en so sulcks behoort, hunlyden hier na te reguleeren, gedaen tot Uytrecht den 19. July 1660. was geparaphzeert Johan van Kreede/ onder stont ter Ordinantie van voornomde Heeren/ de Staten/ en was onderteyckent Antho. van Hilten.

Zeew. Ic soude nu oock wel willen hoozen de actien van wjt-settinge/ wjt de Stad/ en bysijnt des sels.

Uytrechtsb. Het wjt aldus: De vroetschap der Stadt Uytrecht heeft om redenen haer daer toe moverende; geresolveert dat de persoon van D. Abrah: van de Velde (ofte D. Iohannes Teelingius) op huyden voor ses uren na noen, uyt dese Stad, en vryheyt van dien sal hebben te vertrecken, sonder daer weer in te komen op pæne van bannissement, en dat dit aenstonts door een der Stads Deurwaerder sal werden geinsinueert, relaterende na behooren. Actum den 19 July 1660. onder stontde W. van Dieupoort.

Seew. Ick mercke wjt dit alles wel/ dat geen redenen zijn wjt-gebrucht. Is na het wjt-setten van die twee mannen yet verders gebolcht?

Uytrechtsb. Ja/ de resolutie aengaende het sitten der Politijcke Commissarissen is dooz-gedrongen/ niet tegenstaende de veelboudige/ en krachtige redenen/ van den Kercken-raet over-gegeven/ behessende de swaargheden die daer wjt souden ontsaen/ niet beantwoozdinge van alle tegenwerpingen/ en oock bysonderlijck op den 37. Artijckel/ als zijnde altoon in de Apocryfse tijden daer by gebolcht/ als vele Kerchelijcke personen

soonen met **Utrecht** te seer waren in-genommen: **Wrenbog. Kerkel: Historie 3. Deel** pag. 63, 67, 69. **Daerom de Kerckelijche Anno 1586.** by dien **Artijckel** sulchs hebben moeten by-voegen laten / om de approbacie van de **Obericheden** te mogen bekomen / doch dat selvige is by oude Kercken-ordeninge niet geweest. In de **Synode van Dordrecht Anno 1618. 1619.** is dese **Artijckel** niet in om vzaage geselt / maer daer soo ingelaten / vertrouwende dat de Regenten deselve niet in practijcke souden stellen: maer de Kercken in hare bysheyd laten / gelijck voor-heen / als zijnde daer in-gevoecht in sulche trouble tijden / by sulchen voor-bal / en ten opzicht van sulchs.

Seew. Het en was geen wonder dat sulche vertrout worde / als de welske sonder twijffel niet onbekent was / t gene in onse **Provintie** is voor-gefallen **Anno 1581.** als de Kercken in onse **Hoofstadr** een **Synode** hielden te **Middelborch** so bonden sy goet / alsoo t een **Generael Synode** was / de **H. Staten Generael** hier van te verwilligen / en eenige **Politijcke Gedeputeerde** te versoeken / wat geschiet? **De Heeren Staten** gaben dus danich een **Apostil** op dat versoek. **Overmits** de voorgaende **Synodi Ecclesiarum** gehouden, en besloten ware geweest, sonder dat eenige **Gedeputeerde** van de **Generaliteyts** wegen daer over geweest waren, soo was haer verfoeck dat de **Remonstranten** den aenstaenden **Synodum** sullen vorderen, houden, stuyten, sonder daer toe te verwachten eenige **Gedeputeerde** van de **Generaliteyts** wegen. **Overmits** haer **E.** geen ander vermoeden, ofte opinie van de **Remonstranten** (of verdoonders) konden hebben, dan dat sy alle hare handelingen soo wel in de aenstaende **Synode**, als andersints tot **Godts eere**, en stichinge der **Kercke Christi** souden schicken, en gedragen; deselve hooghlijck bedanckende voor de waerschouwinge, en advertentie desen aengaende gedaen.

Urechtsb. Och ware noch in onse tijdt soodanige een onderlinge vertroutheit.

Zeew. Dit moet ich verhalen tot lof van de **Heeren Staten** onser **Provintie** / want neerinen **Anno 1649.** mede ergens in de **Kercken** den **politijcke Commissarissen** wilde indringen / en daar ober aan onze **Heeren Staten** gelaeght worde / van onze vier **Zeelanse Classen**: hoewel den 33. **Artijckel** van onse gearresterde **Kercken-ordeninge** van woort tot woort met den 37. **Artijckel** der **Kercken-ordeninge** van de **Synode** van **Dordrecht** accordeerde / echter beslooten neffens sijn **Hoogheyt Prins Willem** de tweede zal: **gedachtenis**. Dat de **Kercken** souden blijven by haer vryheyt in desen, dat men soude blijven by de **Kercken-ordeninge**, op den ouden voet, by de **practijcke** geconfirmeert.

Urechtsb. Dat was een loslijke **Resolutie** / ich hadde wel gewens / dat mede soodanige een **Resolutie** by onse **Staten** ware genomen geweest. **Immers** dit vertrout ich dat die gene / welke kennis van saken heeft niet qualijck van onsen **Kercken-raet** daer ober spreken sal / dat de selve soo beducht geweest is / om sulchs aan te nemen / als wel sommige lichtveerdige oordeelers / de welke lasteren dat sy niet en weten; ich hebbe verstaen / dat noyt de **Kercken-raet** t eenemael het bysieten der **politijcke Commissarissen** heeft afgeslagen / maer wistel gesocht / en waer t mogelijk afftel / en tot dien eynde met den **Classis** sich te beraden / en mogelijck doch met de **Synode** / geslijmen altydt in sulchen swaerwichtigten sake te wercke gaet / waerom? om vaderhande niet beschuldigt te werden / dat men trouwelooslijck de sake **Godts** / ende t recht sijnre **Kercke** hadde overgegeven / en dies geen wonder dat de selve sich hier in

ten hooghsten heeft beswaert gebonden / als zijnde een sake van sulcken groot gewicht: nademael het altyt by alle Kercken swaer opgenomen is / en oock van droebigen gebolge geweest / alwaermen sulchs heeft willen instellen. Ick hebbe gelesen in Uyttenbogaerts Kerckelijke Historie derde Deel p. 78. wanneer binnen Utrecht onlust voorviel / tussen de Kercken-raet en Jacobs-guefen / in der daedt rechte doosloopers der Arminianen / soo wierden eenige Commissarissen mede in Kercken-raet gehouden / wile ghy weten het droebige gebolgh van dien?

Seew. Ja ick ser geerne / ick lustere toe met aendacht.

Utrechtsb. Ick sal 't u seggen: in 't nabvolgende jaer wierden sonder eenige reden te geben / alle de Predikanten der Stadt van haer dienst ontslagen / en andere Predikanten van de Magistraet op haer autoriteit beroepen / de Kercken-raet mede afgedancht in Mayo 1590. en haer gewoon Kercken zegel op het Stadhuyts gebracht / en verbroken / en van de Magistraten andere Ouderlingen / en Diaconen gestelt / en seckere instructie gegeven. Van die tijdt af / is onse Kerche van Utrecht daer ober niet ontrufft gemaecht / maer by hare byzshert gelaten / en dus geen wonder dat de selve nu difficulteerde wegens sulck een gevaerlijke nieuwigheyt.

Seew. Ick kan wel sien / dat het noyt licht by de Kercken opgenomen is.

Utrechtsb. Het is wel aengemerkt; het verschijnen der politijcke Commissarissen / in eenige weynige Hollanse Steden is van onts ingeboert / by de trouble tijden / de Factie van Upester / en zedert gebleven: maer eben in die tijdt / is sulchs altyt toegegaen in weerwille der Kercken. In 't jaer 1580. is tot Leiden / alwaer het doen ter tijdt doorgezongen wierde / gestipuleert / dat sulchs wesen soude / sonder presudtie van andere Kercken Trig. Kerkel. Histor. p. 177. 180. Wat een omstelentis het gaf by de Kerche / en Classen / wanneer sulchs voorviel in de grootste stad van Hollandt Anno 1630. is veelen noch niet onbekent. Het Classis van Edam heeft daer tegens geprotesteert. 't Classis van Haerlem by haer protest / oock noch belast hare Bedeniteerde in dat gebal op te staen / en te gaen wt de Vergaderinge. De Synode van Enckhuyzen heeft den Kercken-raet expresselijck geboden by hare wepgeringe van admiffie der politijcke Commissarissen te persisteren. Hare aenmerckelijcke woorden kan men nalezen in de Synodale acten.

Seew. Het is dan geen wonder / dat in conformiteyt van ander Kercken / by de Kercken-raet van Utrecht hier ober groote swarigheyt gemaecht is.

Uytrechtsb. Het is waerlijchs soo / te meer / alsoo de Kercken-raadt van Utrecht nu 70. Jaen lang / zedert de tijdt der Jacobs-guefen die byzshert genoten heeft: daer by soo is selfs na Burgerlijcke recht die gepreteende 37. Artijckel stil-staighende gerebooteert / dewijle de selve nu soo vele jaren / buyten gebuyck gebleven is. Gelyck ick onlanghs een seckere Rechts-geleerde daer toe dese wetten hoorde alligeren. l. 32. par. in fina D. de legibus Bartol. ad L. omne populi / D. de iustitia & juren. 33. Christin. alique ibid: vol: decic. §2. n. 1 pealt: & in praeludio ad l. l. merlin. n. 10. en soo is dat de Canonisten gesamentlijck oordeelen / van de abrogatie eens Kerckelijcken regels wegens de onderlatinge van veertigh jaren / apud zwaesl ib. 7. de legibus cap. 18. par. 12. 't welck mijns oordeels in dit gebal insonderheyt moet plaers hebben / als te krachtiger aendringende / dewijle noyt na dat de artijckelen der Kerckelijcke oordeinge van de Kercken zijn ingeboert / en door de politijcke autoriteyt deser

Provincie versterkt; Jaare Anno 1620. gearresteert / is noyt de gepretendeerde
 Artijckel geobserveert / nochte oyt getracht dat de selve geobserveert soude werden /
 noch van de Magistrat / noch van de Kercken deser Provincie. Maer in tegendeel
 altijd in dese Stadt geobserveert / dat gene ('t welke volkomenlijck 't oogmerk
 van dien Artijckel boidoe / 't welke in alle gebal van nootsaekelijcheyt tot conser-
 vatie van de publijcke autoriteit / en ruste / tegens allerley usurpatien / en machinacien
 der Kercken genoegsaem is. Dat namelijk volgens de eygentlijke interpretatie des
 37. Artijckels der aengenome / en gearresteerde Kercken-ordeninge / altijde eenige oyt
 de Proveschap tot Ouderlingen verhooren worden. Waer oyt volghr dat de onder-
 teekeninge van die Kerckelijcke Artijckelen / de Predikanten / ende Ouderlingen
 niet verbint / dan vooz soo verre de selve in gebruycke / en geneyne observatie sijn.
 Niet anders dan gelijck de Advotaten van den Staet / ofte van het Hof / sweerende
 de statuten des sels te sullen onderhouden / sulchs niet moet wtgestrecht worden
 tot foodanige welke dooz onderlatinge sijn geabzogeert. So oock niet doet dese Kerckelijcke
 ordeningen / en regelen / en onderteekeninge van die. By exempel dat de Ouderlingen sul-
 ken versorgen de gasie de Predikanten / en der geener / welke Emeriti sijn / minners
 waert sulchs niet onderhouden / noch oyt begonnen onderhouden te werden al is het
 dat het selve in die gemelte Kercken-ordeninge insloeyt. So dat noch de Predikanten
 onder die conditie het predick-ampt / noch de Ouderlingen het onderlinghschap heb-
 ben aengenomen. En foodan nieuws de selve sulchs waert op gelept / soo sal de exceptie
 aenstonts vooz komen / dat sy in den intreec van haren dienst foodanigen serbituit niet
 gebonden hebben / en by gebolge wyt kracht van hare onderteekeninge daer toe niet
 gebonden sijn. Soo moet van dien 37. Artijckel geoordeelt worden.

Zeew. Ghy opent seer mijn oogen Hetersman. Ich wensde wel dat het van allen
 soo wel verstaen wierde / en aengemerckt / ick vrees seer dat dese sake veel bekommer-
 lijcke gebolgen na sich slepen sal. Och datmen sulcken Resolutie genomen hadde. Ge-
 lijck ober foodanigen subject de Heeren Staten van Holland namen Anno 1579. en
 den 20. May in hare Messive / aen alle hare Steden / en Officieren geschreven heb-
 ben / ten eynde het exempel van Leyden niet souden werden nagevolghr / luydende al-
 dus. Alsoo het vast altijd / en bysonderlijck in dusdanige tijden seer periculus is
 eenige nieuwigheyt 't zy in 't Kerckelijcke / of wereltlijke politie in te voeren / die
 gemeenelijck groote veranderinge na sich sleept / en scheuringe met haer brengt /
 dat daerom gene nieuwigheyt in het een / of in het ander / insonderheyt in het aenne-
 men / en affetten der Dienaren des Goddelijken Woorts / Ouderlingen of Diaconen
 toegelaten soude werden . maer alles by voorige / en tot noch toe geobserveerde ordi-
 nantien / en gebruycke gelaten. Trigl. p. 175. Kerckel. Histor.

Uytrechtsb. Sulchen Resolutie is voozwaer van groote opmerckinge / 't is niet
 om te denken / datmen de Gereformeerde Kercke hare bypheyt soo soecht te bene-
 men daer men meest alle secten / en sectarissen bypheyt laet / de Arminianen / wiens
 openbaren Godsdienst is verboden by algemeene werten / laet men opentlijck toe in soo
 veel plaetsen / de Kerckgangh / Kerckenraet / raets-pleegingen / &c.

Seew. Goede brient / soo het u niet verbeelde / het soude my wel aengenaem sijn /
 dat wy een weynigh verder met malkanderen handelden / in 't hoorzwingen van de
 redenen / waerom het senden der politijcke Commissarissen in Kercken-raet een sake
 is van

is van sulcken bedonckelijckheyt / en goerne wyl u mont pers in desen verstaen. Dit kan
ich wel bemercken / dat dese saecke gevalt den Remonstranten / en den genen / die het
Arminiaense geboden in desen toestemmen. Dat den Magistraten het opper gesach
toekomt in eygentlijke Kerckelijcke saecken / waerom vele met sulcken vermaech le-
sen / de boeck van Grotius / en Hytenbogaert / doch soodaniger zwingde / is der
hooften smacte.

Uyrechtsb. De tijt en gelegentheyt laet niet toe / om hoor tegenwoordich hier in te
gaen / maer recommandere u het Boeck gemaect van een seker liefhebber der waer-
heyt P. L. genoemt / klaer vertoogh van het Koninkrijcke onses Heeren Iesu Chri-
sti op der aerden, de welcke klaer / en krachtich van dese materie spreect / bysonder-
lijck p. 91. en soo vervolgens.

Seew. Eer wy scheidten moet ich dit noch vragen / of daer oock pers verders by
Resolutie is geresolveert / en vast gestelt ? My speelt in het hooft dat ich gehoor hebbe
van een seker Reglement / 't welcke in 't toekomende van alle de Predikanten sal ont-
derkent werden / welcke binnen Uytrecht / of binnen die Provincie sullen beroepen
worden.

Uyrechtsb. 't Is waer / en het heeft geen kleyne ontsteltenis veroorzaect. Die
van de Kercken-raet / soo ich versta / hebben hier ober seer betweechlijcke schryften / me-
morien / en remonstrantien in-gelevert / die ich niet wil twijffelen of sullen door Gods
zegen de Christelijcke gemoeiden van onse Regenten bewegen / als oock die byrighe
Gebeden tot Godt / en ziel-roerende Predicarien tot den menschen van Gods we-
gen / dewelcke dagelijcks werden gedaen / niet alleen met pber maer oock met een heyl-
lige voorzichtigheyt / in kracht, en in betooninge des Geests.

Zeew. Ich twijffele daer niet aen / en sulcks is gantsch nootsaekelijck dat pber en
voorzichicheydt 't samen gaen / doch alsoo Godt de Heere gheeft dat d'ene in dese /
d'ander in geene gabe wat wyl-munt / so moet men malkanderen daer in lieflijck ber-
dragen / en malkanders gaben Christelijck aenmercken. Daer by acht ich oock seer
noodich / dat men trachte / soo veel mogelijk is / de bestraffinge soo te temperen / dat
men doe blijcken hoe men soecht / soo veel mogelijk is / het respect en aensien der Re-
genten te beschermen en te bewaren / by hare Onderdanen / dewelcke menighmaels en
lichtelijck haer hier in besondigen / datse de Goden bloecken. Maer om te komen tot
ons propoost / seght my doch / is het voor-schrijven van sulck / of diergelijck Reglement
wel opt meer voor-geballen in de Gereformeerde Kercke ?

Uyrechtsb. Hoort niet / mijns wetens / dan in de Arminiaense tijdt ; doen is mede
een Reglement gemaect in Hollandt / by die Regenten / welcke de Arminiaense Partie
waren toe-gedaen / Anno 1613. is de Resolutie genomen / en 1614. in Januarij is
de selve herbat en gearresteert / en vele Kercken zijn van die tijdt daer mede belast ge-
bleven tot de tijdt der verbeteringhe 1617. en 1618. het verhael achte ich onnodich te
inzereren / men kan 't wa-sien in Bauderti memorien, i. d. 6. Boeck, pag. 2.3. En oock
soo hebbe ich 't selve gesien onlanghs in openbaren druck wederom wyl-gekomen / als
of het wat nieuws ware / sonder twijffel van d' een of d' ander Remonstrants-gefinde /
tot verlepdinge van het centvoudige volckshen / even of sulcks ware de wille van de te-
genwoordige regeeringe. Is dit niet de Hoge Macht te ontceeren / wat sal het dan zijn ?

Zeew. Wat is hier ontrent gedaen van de Kercken ; of is sulcks soo blindelings
gehoorsaemt ?

Uyrechts

Uytrechts b. **I**ch sal nu gaen verhalen/ 't geen die Arminiaen verstaigt. **D**e Pro-
resterende Kercken/ Classen/ en Steden/ hebben haer dit te gelijk aen-getrocken/ en
niet een grooten ernst daer tegen gestelt / insonderheyt munte doen wpt de Magistraet/
en de Kercke van Amsterdamm / oordeelende dat wanneer de Oberheydt formulieren
van Leeren soude beramen/ en de Dienaren des Goddelijcken Woordes / en Gemeen-
te sulchs op-dringen/ soudent grijpen in een vzeent Ampt / en treden in het Heyligdom
Godts. **D**at de Dienaren des Goddelijcken Woordes ten hooghsten schuldigh sijn/
hare Oberheden gehoozsaemheyt te bewijzen/ en andere daer in booz te gaen / doch soo/
dat de gehoozsaemheyt die men Gode schuldigh is / daer dooz niet gekrencht en wer-
de: dat niemant/ wie hy zp / de macht heeft een anders consciencie te binden / deloijte die
macht Gode alleen toekomt. **D**e Paus sich sulchs toegemaeren hebbende/ groote
Godtsflasteringe begaen heeft. **D**aer hy voegende / dat het den Hooge Oberheden de-
ser Landen niet en soude beramen / noch haer Ampt conform sijn / eenige nieuwe
Formulieren van Leeren den Dienaren booz te schryven / die men met goeder con-
sciencie niet soude kunnen aemmenen. **D**at sy hebben een Regel des Geloofts / van wel-
ken niemant af / of tot welken niemant toe mach doen / op peene van verbloechinge:
namelijch / het Woordes Godts / daer benedens de twee Formulieren der Eenigheyt/
de Nederlamsche Confessie / en de Heydelberghe Catechismus / waer na sy haer heb-
ben te regulieren. **S**iet hier van breeber Trigelandi Kerckelijcke Historie Pag. 675.
676. 703.

Seew. **I**ch hebbe mede gelesen in dese Historie-Schryver Pag. 594. dat die gemeen-
ne Resolutie van de Heeren Staten van Holland en West-Byzelandt / doen ter tijdt by
pluraliteyt van stemmen gearresteert 1614. in January genoeghsaem van woordt
tot woordt accordeerde met een Resolutie van de Heeren Staten van Uytrecht / te boor-
ren op het stuck van de Leere genomen / en genseereert in de Kercken-sdeninge by haer
gearresteert in August des jaers 1612.

Uytrechts B. **D**e Heere onse Godt verhoede / dat de Resolutie van de Heere Sta-
ten van Uytrecht niet en zp van diergelijke gevolge by die van Hollandt / en ander e
Provincien/ gelijk het doen was in die Arminiaensche tijdt.

Seew. **A**men/ dat zp soo. **M**aer weet ghy ooch / dat in die bedzoefde tijdt booz Godes
Kercke elders in enige andere Provincie diergelijch mede boozgeballen is.

Uytrechts B. **I**ch hebbe gelesen in de Memorien Baudarti 1 Deel. 3. Boeck. Pag 3.
dat in die tijdt mede diergelijche Resolutie gemaecht is van de Ridderchap en Ste-
den/representerende de Staten van 't Lantschap van Ober-Wffel / de woorden kon-
nen aldaer na gelesen worden.

Seew. **M**aer hoe hebben sich die saken daar op toegebragen in die Provincie?

Uytrechts b. **D**e supbere Classen hebben daar ernstigh haer tegen gestelt. **O**nder
anderen heeft ooch 't Classis van Dollen-hobe en Steen-wijch geweygert sulchs aen
te nemen. **R**edenen van wegeringe gebende/ waar van de 1. dese is: **O**m datmen al-
tijdt voor desen tijdt, alle Kerckelijcke saecken de Leere, ende de ordre der Kercken
aengaende, niet pleeght yets te verhandelen, noch te decreteren, en te ordonneren,
dan alleen met de Kercke wettelijck vergadert zijnde, &c. **R**echt gehandelt nae die
woorden des Propheten Maleach. 2. 7. **D**es Priesters lippen sullen die leere verwa-
ren, datmen uyt sijnen monde de Wet soecke, want hy is een Engel des Heeren Ze-
baoth. **D**e verdere by-gevoegde redenen kan men na-lesen in die ghemelde Memo-
rien/

sien/welcke lib. 8. pag. 9. mede verhaalt/ hoe Godbeughtighlyck die Resolutie ghescaffert is van de Magistraat der Stadt Deventer.

Seeuw. Ich soude noch wel wat willen met u kouten / maer de tijdt gebiedt ons te scepden.

Uytrechts b. Zoo is het. De Heere onse Godt storte meer oer ons upt de Gheest der genade/en der gebeden/om doch byertige gebeden/ en smeekinghen tot den Hemel op te senden dooz de bedroefde Staet der Kercken/ in soo veel plaetsen / want de Satan wetende dat zijn tijdt kort is/waed seer tegen de selve/ als niet kommende verdozaaghen/ die kracht der Godsalighejdt / welcke in dese verdozden eentwe hier en daer noch een weynich begint dooz te byrecken / en gelooft my byzelyck goede byent / en byoedr/ dat onse uytterliche Predikanten geensins zijn soodantige/geijck de selve byupren/ en binnen dese Probinite beektyds werden afgeschildert en belogen. Dit doen zy/ nebens soo veel andere Godsalige Predikanten in berschepden plaetsen / dat zy ernstigh aendzingen op de Reformatie en verbeteringe des lebens/ heylighlyck oozdeelende dat wy een uitsiekent volck schoozden te zijn/ in kennis/ geloobe/ en Godzaligheit/nademael de Heere onse Godt ons daer toe so veel/ en krachtige middelen verleent/ op dat Godt de Heere noch in 't midden van ons mochte verheerlijcht / en groot gemaakt woerden/ ghehoost my byzelyck dat de selve in dese dozebighe gelegentheyt geen andere redrie/ noch commortie onder den volcke hebben verdozsaakt / ofte gesocht te verdozsaecken / dan den Hemel met tranen / en gebeden te bewegen.

Seeuw. Ich wil dat geerne gelooben / en twijfele daar oock niet aen : achte mede gansch nootlaeckelijck te zijn / dat men bysonderlijck in sijn gebeden mede de Kercke van Utrecht indachtig zy. Ik hebbe oock al verstaen sulchs in veele plaetsen op een beueghlycke wyse geschiet te zijn : ja op eenige plaetsen / volgens Classicale resolutie genomen den 11. Augusti nieuwe stijl/ na dat het Classis de uytgesepde Predikanten hadden versocht eens by haer te komen en byzeshens van haar uptsetten / en losselijcke attestatien hadden geseen/ soo heeft de selve verklaert hare condeltantie over de staet der Kercke van Utrecht/ en der twee uytgesepde Predikanten/ daer by geresolveert datmen publyck voor de Kerke van Utrecht soude bidden. Ich verswijge om redenen de Probinite/ en het gemelde Classis.

Uytrechts B. Sou dit soo zijn ?

Seeuw. Dit is seker/ en gewis.

Uyt. B. Dit vertroost/ en verheugt my/ en doet my hopen dat God de Heere de beelboudige gebeden/ en smeekinghen zijner kinderen en dienaren genadelijck verhooren sal/ die nacht en dagh tot hem roepen/ volgens sijn Vaderlijcke belofte. En dit is de hartgrondige wenssch mijns herten tot Godt/ dat het sijn H. Majestejt/ die de herten der Koningen in de hant heeft/ geliede de Politie en Kercke wederom te beziedigen/ de verdeelde gemoederen te vereenigen / op dat in onsen lande eere woone / dat de goedertierentheyt en waerheyt malkanderen ontmoeten / de gerechtighent en byde malkanderen kussen mogen. Wanneer Moses en Aaron samen gaen/ pegelijck in het sijn/ waer toe hy van den Heere gestelt is/ be-pherende om te reformieren het geene te reformieren is/ te verbeteren / 't geen noch ontfelt is / waer dooz zijn woort en oozdeling: soo sal men sien de bloeye des Lants en der Kercke/ de afzwecke van het Rijcke der bysternis/ de uytzepinghe van 't Rijcke Jesu Christi/ en Godts naem in 't midden van ons gheylight/ en groot gemaecht.

Seeuw. Amen/ Amen/ dat zy soo.